РЕЧ УРЕДНИКА

Драги наши парохијани и суграђани, Хришћанин је човек који најпре осећа да заједница са Христом представља смисао живота. Али тај смисао колико год да је једном за свагда дат у личности Сина Божјега који је ради нас свих постао човек није по аутоматизму или некаквом програму постао део творевине.

Он је нешто што је даровано тако да мера његовог присуства у нама одговара нашој жудњи да тај живот учинимо својим. Другим речима, да дар тог живота прихватимо и живимо у својој свакодневици. Отуда се хришћанин стално преиспитује. Духовни живот никад није датост, већ је стално преипситивање и огледање са Христом и његовим Еванђељем. То преисипитивање почиње молитвом, како личном тако и оном у храму. Тако увиђамо како се Бог стара о нама, шта он за нас јесте, али и како све то што сазнајемо о Богу и при сусрету са њим у нама рађа потребу да се мењамо, усклађујемо са њим. Мерило успешности тога показује нам се у односу са људима око нас, нашим „ближњима“ тј. да ли их гледамо истим начином као што то чини Бог. Текстови који су пред вама, драги парохијани и суграђани, имају за циљ да у нама подстакну упитаност по питању нашег хришћанског живљења која ће нас водити ка узрастању у Христу.

Уредништво листа
ЕВАНЂЕЛИСТ

Архимандрит Нектарије (Ђурић)
Главни и одговорни уредник часописа / ЕВАНЂЕЛИСТ

ФОТОГРАФИЈА:
Свети Јован Златоусти

ТРЕБА СЕ ПОБОЖНО ПОКЛОНИТИ ИКОНИ

Писмо Платону, своме духовном оцу, о поштовању светих икона

• *СВЕТИ ТЕОДОР СТУДИТ*

1. Када се речју обраћамо теби, који си наша свештена глава, ми себе тешимо. Јер шта је за сина утешније него да разговара са оцем, и то са таквим и тако великим, чију врлину славе многи градови, земље и острва. Такав је мој љубљени отац, иако плод није налик на дрво, због ништавности маленкости моје. Ти стојиш пред нама као правило побожности, и не само пред нама, него и пред свима који су се определили за право богопоштовање, који се окриљују храброшћу и побуђују се на добро подвизавање.

Иако је твоја светиња одавно тражила да речју одговорим (и објасним) како треба поштовати часну икону Христову – не као не знајући, него желећи тиме да побудиш моју неразбориту реч – ја тада нисам успео да одговорим. Сада пак, сетивши се тога, сматрам да треба, колико ми је то могуће, да испуним што ми је поручено, уз помоћ твојих светих молитава, мада сам нешто о томе, можда и довољно, рекао на другом месту.

Свети Теодор Студит

2. Дакле, свака уметничка школа јесте слично изображење (подобије) онога чија је то слика, и она у самој себи подражавањем показује нацрт (тј. карактер) прволика, као што о томе говори искусни у божанским стварима Дионисије (Ареопагит): „Истина се показује у подобију (тј. у свом ликовном облику), прволик – у слици (икони); свако од њих је у свакоме, осим разлике суштине.“

Тако, ко се поклања икони, поклања се ономе кога икона верно показује. Јер се он не поклања суштини иконе, него насликаноме на њој; нити он идентичношћу поклоњења раздељује икону од прволика (архетипа), јер је икона сличношћу изображења идентична са прволиком. Стога и Василије Велики вели: „Царем се назива и слика царева, па ипак нису два цара. Јер се тиме ни моћ (царска) не двоји, нити слава дели. Јер, као што је једно господство и власт (Божја) који нама владају, тако је и славословље које ми узносимо (Богу) једно, а не многа. Јер част слике (иконе) прелази на прволик (прототип).“ Ако дакле, част (која се одаје икони) прелази на прволик, онда почасно поклоњење није једно ово а друго оно, него је једно и исто, као што је један и исти прототип (прволик) којем се одаје поклоњење на икони.

3. Једно је природна икона, а друго је икона (настала) подражавањем. Једна (тј. она прва) нема природну разлику према (своме) узроку, него ипостасну (личну) разлику, као Син према Оцу. Јер је друга ипостас (личност) Сина а друга Оца, док им је природа очевидно једна. Код друге пак иконе (тј. оне настале подражавањем) обратно је: она има природну разлику, али нема ипостасну, као – слика Христова према (самоме) Христу. Јер друга је природа материје слике, а друга Христова, али лице није друго, него једна и иста личност Христова, макар и била насликана на икони.

Архимандрит Нектарије, црква Светог Марка

Јер исти божанствени Василије опет говори: „Што је тамо икона подражавањем, то је овде Син по природи; и што је у репродукцијама уметности сличност изображења по спољашњем изгледу (по обличју), то је у Божанској и Несложеној Природи јединство кроз заједничност Божанства.“

4. Запази, дакле, разлику: код природне иконе и (њеног) узрока, то јест Сина и Оца, пошто је једна природа – једно је и поклоњење (Оцу и Сину), по идентичности природе, а не ипостаси. Пошто

исповедамо једну природу (Свете Тројице), исповедамо и једно поклоњење и славословље Свете Тројице, али три Ипостаси: Оца и Сина и Светога Духа. Док код иконе (настале) подражавањем и код њеног прволика, то јест код Христа и иконе Христове, пошто је једна Ипостас Христа – једно је овде и поклоњење, и то очигледно по идентичности те једне Ипостаси, а не по различитости природа Христа и иконе. Ако пак кажемо да, као што је једно поклоњење икони и прволику по идентитету ипостаси, тако је (једно) и по идентитету природе, онда не признајемо разлику слике и насликанога него ће бити како једна ипостас тако и једна природа иконе Христове и самога Христа, и – ми упадамо у јелинско многобоштво, обоготворавајући сваку материју која се употребљава за сликање иконе Христове. Овде ћемо отворити уста иконоборцима да нас оптужују да, клањајући се Једноме Богу у три Ипостаси, ми се клањамо и многим боговима и поштујемо их.

5. Ако опет неко каже да се поклоњење икони не односи на прволик ни по идентичности ипостаси ни по идентичности природе, онда је он очигледно разделио моћ и одвојио славу прволика од иконе, те тако клањајући се икони Христовој, он чини јавно идолопоклонство, уводећи не једно него два поклоњења. Управо се то и старају да докажу иконоборци, одричући у том случају, што је и нормално, да је Христос описив по телу, чиме бивају изобличени да безбожно мисле, једнако са онима који сматрају да је Бог само привидно и у машти дошао к људима на земљи. Но нека безбоштво и једних и других буде подједнако вргнуто у таму њима својствену.

Црква Светог Марка у Београду

Истинита пак вера хришћана, као што је већ речено, исповеда да, као што је у Светој Тројици једно поклоњење због заједничности Божанства, тако и за икону Христа исповеда једно и исто поклоњење због идентичности Ипостаси Христове. Јер се једној и истој Ипостаси поклањамо, макар она била и насликана. Иначе то неће бити икона ако се чашћу (поштовањем) одваја и раздељује од свога прволика, него ће то бити нека самостално постојећа ствар. Тако, дакле, и у поклоњењу икони Христовој остаје једно поклоњење и славословље Свехвалне и Блажене Тројице.

6. Можда ће неко смислити да каже и ово: пошто поклоњење јесте служење (латриа – божанско служење), онда ће се десити да се икони Христовој приноси иста служба која се приноси Светој Тројици. Такав човек, међутим, очигледно не зна разлику у поклоњењу: јер се ми поклањамо Светима, али им не указујемо божанско служење; они су над нама и руководе нас у закону Божјем, али им не служимо на божански начин.

Затим, такав човек треба још да зна да поклоњење не бива самој суштини иконе, јер је то неумесно и својствено је онима који служе твари већма него Творцу (Рм. 1,25), него се оно (тј. поклоњење) одаје у Христовој икони поклањаноме Христу, док материја иконе остаје сасвим незаједнична (непартиципантна) у односу на Христа коме се клањамо у слици, што је својствено Ипостаси Христовој, одвојеној од материје, мада се у овој сагледава.

7. Ово је, чини ми се, слично примеру с огледалом: јер се и у огледалу описује лице огледајућег се, но сличност лика остаје ван материје огледала. И ако би човек хтео да пољуби свој лик у огледалу, он не би захватио материју, јер није због ње ни пришао огледалу, него због изображеног (у огледалу) лика свога, због кога је и пришао материји огледала. Но чим се удаљи од огледала, заједно с њим удаљиће се и његово обличје у огледалу, јер нема ничега заједничког са материјом огледала.

Тако исто бива и са материјом иконе: кад се изгуби (или уништи) лик који је на њој био видљив, и на кога се односило поклоњење, онда материја остаје без поклоњења, јер ништа не заједничари са дотичним ликом.

8. Узмимо опет (за пример) прстен на којем је нацртан лик цара, па нека се отисне у воску, у смоли, у глини. Печат (са ликом) ће на свима материјама бити један исти и непроменљив, а материја ће се једна од друге разликовати. Лик печата није ни могао не остати неизмењен у различитим материјама, јер није имао ништа заједничког са тим материјама; лик је у замисли одвојен од њих, и он остаје у прстену.

Тако бива и са ликом Христовим: нека је на било каквој материји насликан, он нема ничега заједничког са материјом на којој се показује, остајући у Христовој Ипостаси, чије и јесте својство.

9. И просто речено: не одаје се божанско служење икони Христовој, него Христу коме се на њој клањамо; а њој (икони) треба се поклањати због идентичности Ипостаси Христове, без обзира на разлику суштине иконе.

10. Тако дакле, како се мени чини, поклоњење икони Христовој заснива се на учењу Светих Отаца, и, ако се ово (поштовање) укине, потенцијално се укида и

Господ Исус Христос и Јован Крститељ

сам домострој Христов, те ако се икони (Христовој) не поклањамо, онда истовремено укидамо и поклоњење Христу.

11. Стога, о! божанствени оче, треба са страхом и побожношћу приступати икони и поклањати јој се, јер поклоњење прелази на Христа; и треба веровати да на њу силази божанска благодат и да она пружа освећење, онима који јој приступају са вером. Јер и код слике (типоса) животворног Крста, и код иконе Свесвете Богородице, и код свих Светих – свако освећујуће поштовање (проскинисис – поклоњење) икона усходи преко њихових прволикова ка самоме Богу.

Зато је једно и једино божансно поклоњење (латревтики проскинисис) Светој и Једносуштној Тројици, и ради Ње су ова различита поклоњења другима, јер се Њој јединствено и узносе сва друга поклоњења.

> Треба са страхом и побожношћу приступити икони и поклањати јој се, јер поклањање прелази на Господа Исуса Христа

12. Ако ли сам по незнању рекао нешто погрешно, или мање од потребнога, или прековише, ти као добри отац благоизволи да једно исправиш, друго допуниш, а треће одстраниш, молећи и умољавајући Бога за моју ништавност, еда бих и ја правилно мислио, и непогрешно говорио, и беспрекорно поступао.

• Превео са грчког: Атанасије Јевтић

О ПОЗНАЊУ ИСТИНЕ И ЕВАНЂЕЛСКОМ ЖИВОТУ

Бог је васпитач и жели да нас очврсне васпитањем, да нас узрасте да не бисмо све време остали у узрасту детета

• *Епископ АТАНАСИЈЕ ХЕРЦЕГОВАЧКИ*

Иако смо познали од Бога нам откривену Истину, ипак констатујемо да годинама остајемо исти. У основи је тако. Међутим, ако је тако, ако признајемо, рекао бих да смо већ доста урадили и постигли. Ако смо заиста познали истинуи спознајемо да остајемо исти, то јест, схватамо колико је истина далеко од нас, мислим да смо већ доста постигли. И ако је та констатација искрена, она треба да буде покретач за напредовање. Не треба да верујемо својим субјективним осећањима. Ми не знамо и не видимо, али Бог и други виде, где се тачно налазимо. Довољно је да то буде право познање истине Божје.

Овде се сада поставља питање знања. Шта је знање? Данас смо чули читање из Паримеја Благовестима: *„Блажен је онај ко има знање, ко заволи знање, разборитост, мудрост“*. Библијски језик или, боље рећи, библијско искуство, из кога је произишао језик тј. библијски израз, разликује се од искуства Јелина, Индијаца или других ванбиблијских народа.

Епископ херцеговачки Атанасије

Код њих знање и познање има друго значење у односу на значење које има у Библији. Навешћу вам један пример у вези тога, па ћемо се вратити на тему: да ли смо познали истину. Овде је, пре отприлике два месеца, дошао неки протестантски проповедник пастор из Америке, припадник такозваних „адвентиста“ или „суботара“, који славе суботу и раширили су се као секта по свету, попут

јеховиних сведока. Видело се да је он добар човек, Американац, који заиста жели да сазна шта је Православље и Србија и Српски народ. Прво што ме је упитао када смо почели разговор било је: „Како је ваш народ? Каква је вера у вашем народу? Како иде проучавање Библије у вашем народу?“. Ја му одмах одбрусих: „Нема проучавања“! Он се зачуди и са благом иронијом рече: „Е, наравно да нема, онда није ни чудо што сте такви“. После сам покушао да му објасним да се наш народ учи Јеванђељу из живота, а не из књиге. Највећа наука, највећа школа, је живот. Ту се учи Јеванђеље, ту се спознаје јеванђелска истина. Деловало је као да разуме, али, вероватно због неке своје надмености, био је отприлике става: добро, у реду, али ви се сигурно тако оправдавате. Наравно, рекао сам, да наш народ не проучава Свето Писмо онако како га они проучавају, али ми непрестано живимо са Светим Писмом. То је другачије познање. Свето Писмо је као књига, као текст, као истина, отисак извесног искуства. То искуство ми желимо да задобијемо и начин живота кроз то искуство, а искуство, као плод, произлази из тог начина. И тада, чак и када не би било Светог Писма, а не може да га не буде, ми бисмо живели по Светом Писму. И када га читаш почињеш да схваташ да си ти у њему. То је за Православне познање Истине, које је као да упознајеш неког човека, супруга, породицу, чланове породице, људе из твоје околине и почињеш заиста да их поштујеш и волиш, али и да реално гледаш на њих, што подразумева да и себе посматраш истински, искрено, реално.

Има пуно младих који се код нас крштавају и окрећу се Цркви и одмах

Црква Светог Марка у Београду

хоће пост, иконе, кадионицу у кући... да често иду у Цркву. Желе оно што је најбоље. Међутим, пошто су њихове породице неверујуће, или можда формално верујуће, када примете да дете нагло почне да живи хришћанским животом уз пост, молитву, Цркву, чини им се чудним и онда дете почиње да има проблеме. Пита ме: „Шта да радим?“ На почетку га замолим да ми опише своје понашање и константујем да су они у његовој породици исправнији, макар били и неверујући или равнодушни према вери, јер људи желе нормалан исправан живот, а не неуравнотежене ствари. Не може једна мајка, рођена под комунистичким режимом, која није постила нити зна шта је пост, да наједном види своје дете како, ни по коју цену, неће да једе месо и да мисли, ако једе месо, да ће пропадне. Не може тако. Ти се ниси добро утврдио у вери ако мислиш да твоја вера зависи

од пилетине. Треба да схватиш да је пост сигурно потребан, али није услов живота, услов спасења. Треба прво да погледаш своју мајку. Да се пред њом покажеш као хришћанин који има ширину, чије срце разуме мајку. Не треба да правиш проблеме својој мајци, већ да јој отвараш хоризонте. Поједи мало пилетине, макар био и Велики Петак, да се мајка умири.

Други случај са човеком хришћанином, који је дошао у фабрику и хтео да се моли на послу, али је његов колега пустио јаку музику, и то још саблажњиве песме, што је овога ометало и стварало му проблем. Рекох му: „Имаш два решења: или да ти пустиш црквену музику јаче од њега, да му заглуну уши“. На шта ће он: „Е, отераћеме на суд, па у затвор“;

„Или да му кажеш: ‘Господине, прекини музику’, или да трпиш, да не ствараш проблеме, да сам нађеш решење како да се поставиш. Зашто мене питаш? Он је луд што је пустио музику, али шта ти хоћеш? Да ти се клања зато што си хришћанин, да ти угађа? Немој да занове-таш и тражиш привилегије, него буди нормалан човек и ако се бориш као човек за своја права, остави Христа и погледај другога из његовог положаја, погледај га саосећајно, пријатељски, са очинским и братским, рекао бих, духом. Да истину познамо на овај начин, да истина наше вере буде истина живота, истина људи, то јест, да будемо прави људи“.

Рекао сам једном свом студенту: „Да знаш, љут сам на тебе!“, а он ми каже врло мирно и исправно: „Нека си љут, то је људски“. Није се, дакле, изненадио мојом љутином. Добро, наљутио сам се, и шта сад. Не гледајмо трагично на ствари. Да не водимо белешке ко је какве преступе и добра дела учинио. Ако се превише бавиш и задржаваш на грешкама, то је у суштини као да верујеш да не грешиш. „Како је могло да се деси да погрешим“? Тако пројављујемо да немамо исправан став према себи, према стварности живота. Познање истине истовремено значи и познање себе. Ова два иду заједно. Овај, видите, не мисли на другога. Мисли само на себе. Да пренесем на фудбалски терен. Ако видиш и знаш мало игру и хоћеш да видиш ко је прави играч, то је онај ко види цели терен, тим, противнике и све капира на први поглед. Одмах видиш да је реалан, макар био десети у тиму. Тај је добар играч и тренери такве хоће у тиму. Ако и није први, његов допринос је већи од неког аса, који не може да помогне тиму. Реализам у познању истине значи реализам у познању себе. Живот је тежак. Не очекуј да немаш потешкоћа. Ако то очекујеш, онда ниси реалан. Не можеш да тражиш да овај свет буде рај. Потруди се да га ти не погоршаш. Немој само да гледаш зло и ругобу у свету, и у

Господ Исус Христос

другима само то да примећујеш и да не видиш ништа друго.

Као што рекосмо, ако констатујеш да стојиш тј. не напредујеш, већ је велика ствар, јер схваташ своју удаљеност од истине. Пред собом имаш идеал истине, и велика је ствар, децо, да схватимо оно што је данас говорио отац Стаматис, од оца Јустина. Ствари нису унапред дате онаквим какве јесу. Оне нису датост. Да не мислимо да су ствари завршене и сада можемо да идемо даље. Ми, у суштини, желимо комфор. Желимо оно што је руски богослов објаснио за прародитељски грех, тј. да Адам није хтео да ради, није хтео ништа да учини. Желео је да има сигурност тако што ће да поједе једну воћку и постане бог. Али Бог му је дао задатак: Ево, дете моје, треба да трениираш, треба да се подвизаваш, треба да се бориш, и да би био у рају потребна је борба. Једноставно да будеш будан, да си у стању, које је о. Стаматис назвао „духовна импулсивност“. Можда израз није добар, али треба да имаш импулсивност у смислу унутрашње силе, да си покретљив, живахан. Погледај дете које се не интересује и не комуницира, оно је као мртво. Али када видиш да дете реагује, ти видиш да на тај начин оно пројављује живахност коју има у себи.

Ми пак, истине ради, као прави људи Божији, да се скрушавамо и говоримо: „Слава Теби Боже, јер макар знамо куда идемо“. Некада ћемо стићи. Макар сам на добром путу, и желим да и други стигну тамо. Са поверењем у Бога да идемо кроз живот и када грешимо, ми пред очима Божијим грешимо. И када посрћемо, пред очима Његовим посрћемо. Шта да радимо, схватамо своју неспособност, али немамо комплекс ниже вредности.

Да вам сада испричам нешто, једноставно и искрено. Свакодневно, у три сата, слушам вести са Косова, да видим шта се тамо дешава, и пре вести емитују песме. И нека љубавна српска песма каже: „Опрости мајко, срце ми је рањено“. Ту сам видео искреног човека. Она исповеда: „У овом тренутку, моје срце је рањено еросом, љубављу“, и као да се стиди и да није то желела, „прими ме овакву каква сам“. Тако треба свако да прихвати себе. Хоћу да кажем, да не будемо сви безгрешни, непогрешиви, да не мислимо да ћемо се спасти ако смо уредни, исправни, нормални, по правилима, морални, него просто да будемо људи. Оно што осећамо и на другим пословима. Испричао ми је о. Артемије, један строги монах, пре неколико дана. Био је купио – за шта га ја задиркујем – један аутомобил без пореза за његов манастир у пустињи и отишао је да га среди и на Косову је примио претећа писма, намучио се и каже: „Нашао сам неког полицајца, не знам да ли је Албанац или Србин, али је Божији човек. У души полицајца сам видео да је Божији човек“. Сећам се оца Јустина, који је исто говорио. Био је у затвору 1945. и каже да је један од чувара имао лик Христов, и отац Јустин није могао да издржи и рекао му је: „Ви личите на Христа“. Не наравно спољашње, него по томе што је имао у себи.

Дужни смо да такво уверење имамо и ми између себе и међу људима у реалном животу. Односиш се према другоме какав он јесте, макар био и зао, не гледајмо само зло. Не будимо нестрпљиви, ни према Богу, ни према другима, али ни према себи. Библија говори да је Бог, Бог љубави, правде, мудрости, али и Бог стрпљења и наде. А пошто је Бог стрпљења, ту особину треба да поставимо у себе, да она постане и наша особина. Бог трпи, не значи, да Он просто стеже зубе и чека да после све дупло и десето дупло узврати, не. Него је заиста стрпљив и истински чека, јер има дубину у себи, великодушност, дуготрпељив је и многомилостив.

Византинци су такви били. Нису престајали да расплићу, да разговарају до танчина, да повезују ствари. Светогорци у суштини имају исти етос. Целовито живе цели живот. „Данас је облачно, сутра ведро, е, исто је“. Идемо даље, како бисмо рекли. Наши војници кажу: „Шта год да радиш, било да си на стражи, било да једеш, било да спаваш, све иде у рок службе“. Треба бити храбар – можда није одговарајућа реч – и имати етос који се изражава у псалму: „*Благослови душо моја Господа... који је дуготрпељив и многомилостив*“. Ове речи тако добро изражавају наш однос са Богом. Знајући ко је Он, да је он Бог, Пророк Давид не развија философију, него искрено излива пред Њим душу своју, и све нас очарава та једноставност, та детиња искреност. Тражио је он Бога људског лика, да тако кажем, приступачног нама, да нам одговара, а не да је Он просто неки Бог Творац, свемоћни, морално праведни, све то нам не говори много. Јер замислите неког беспрекорног оца у кући, ауторитативног, домаћина, и све друго, а ти си у суштини гладан и жедан љубави, да видиш неку грешку његову, неку слабост, рецимо, да се покаже људским лик тог савршеног оца. Шта да радиш са савршеним.

Епископ новобрдски Иларион

Отац Јустин је осећао да само Бог у лику Христовом може да одговори човеку. Тежак је и компликован човек, променљив и вапи за Богом који је више од

обичног праведног Бога Творца, који има право да даје заповести, да затражи полагање рачуна од нас, али шта је истина од свега тога? Отац Јустин је заиста схватио да само Бог није могао да буде другачији и да се другачије опходи него што се опходио у Христу. Не зато што Га је било шта принуђавало, него зато што је Он Бог Коме је стало до човека, Који се интересује за нас, Који нам погодује, и говори нам нешто, не зато што жели да се допадне, желели ми то или не, него јер је тако. То је као када имаш дете и тражиш од њега ствари незамисливе; једноставно ти си ван стварности, ти си нечовек, ако не гледаш на дете онакво какво оно јесте. Добро је да га одгајаш, да имаш захтеве у васпитању, Бог је васпитач и жели да нас очврсне васпитањем, да нас узрасте да не бисмо све време остали у узрасту детета. Али Он је Бог који нас истински љуби и опходи се према нама управо у Христу – дозволите ми да кажем – открива се као Бог по нашој мери. По нашој мери, у смислу да је наша мера неизмерива. Јер по нашим жељама, носталгијама, чежњама, ми смо бескрајни, безгранични, неограничени. Ми смо створени за велике ствари и отац Јустин је то осећао. Да прихватити Бога, Који би у суштини био мањи од наших жеља, од димензија које човек има, значи потценити Га.

Замисли да имаш Бога као што је Мухамедов Алах. Несрећни њихови мистичари, суфити, жалосни су и играју игру свемира. Погледајте дервише. То је игра детета које је изгубило контакт са оцем и тако је тужно. То је блудни син који је изашао и предао се лумповању. Весео је по свему, али у суштини је несретан. Будисти су искренији, у смислу да су прихватили одсуство оца и у својој судбини то јадно лишавање апсолутизовали, и философију учинили религијом. Ништавило је небо, ништавило је оностранo, ништавило је оно прво што желимо, то јест, иза наше жеђи је ништавило. „И не варај се“, каже Буда, „нема ничега. Прихвати то што си. Нити имаш, нити си имао оца. Ничега нема, ни мајке, ни родитеља, ни будућности, ни прошлости, ничега. Ти си просто случајно биће, жртва“. Схватате каква драма се одвија у души тог детета. Језа! У филму „Доктор Живаго“ има сцена где дете пада на гроб свога оца и мајке и испушта безнадежни и трагични крик безизлаза. Бог оца Јустина није такав...

Епископ хвостански Алексеј

• Са јелинског превео: Дејан Ристић

ГОСПОДЕ САДА СМО ЗАЈЕДНО

Разговарај, са Господом, радосно и поверљиво као са пријатељем

• *Митрополит АНТОНИЈЕ БЛУМ*

Један од црквених писаца из раног Хришћанства говори да у свом срцу морамо да створимо престо Богу и да Му се клањамо из дубине свог срца. Шта ово заправо значи? То, наравно, не значи да морамо да се молимо Богу сентиментално, као да се ради само о осећању. Свако од нас зна како размишљамо о особи коју волимо: чим чујемо његово име задрхти нам срце, чим помислимо на његове потребе или радости, учествујемо у овим радостима или потребама. Спаситељ је рекао: „Где је благо ваше, тамо је и срце ваше“. Управо у овом смислу треба да васпитавамо своје срце, једноставно да своје срце проверавамо и замишљамо се над питањем: Шта Бог представља за мене? Шта је за мене Христос? Шта су за мене оне вредности због којих је Христос живео и преузео на себе страшну смрт? Ако могу да кажем да је моје срце тамо где је Он, да је најдрагоценије што имам у животу Бог, Спаситељ Христос, Божије Царство истине, љубави и лепоте, онда моје срце може

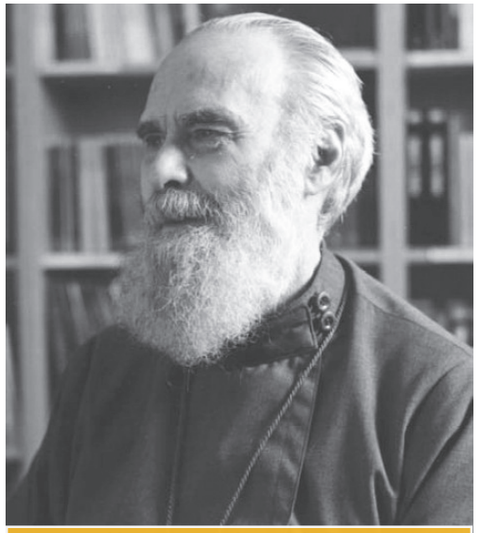
Митрополит Антоније Блум

да задрхти када се обратим Богу. Ако је, пак, Бог за мене апстрактан појам или далеки господар онда се подразумева да не могу да кажем да за мене и моје срце Он представља благо. Дакле, прво питање које се поставља када желимо да се молимо лично, без подршке других

> Живећи на површини сопственог живота човек губи заједницу са Самим Богом, а изгубивши заједницу с Богом човек постаје туђ и својим ближњима и околини

људи, без помоћи службе Божије јесте питање о Богу: Шта Он за мене значи? Да ли је Он за мене реалан, да ли ми је драг? Да ли ми је важно да се Његово Име свети, да Његово Царство дође, да Његова воља буде на земљи? Ако је то тако, онда ће моја молитва постати жива и могућа. Иначе она неће бити жива и, пре или касније, ће ми постати тешка и ја ћу је одбацити.

Дакле, хришћанска молитва мора бити таква да се поклапа са молитвом Самог Христа, са Његовом заступничком молитвом, с Његовом бригом за свет и за нас. Међутим, пре него што то постигнемо, пре него што дођемо до тога чини ми се да је потребно да научимо да искрено стојимо пред Богом. Ово изгледа као најлакша ствар на свету, али често стојимо пред Богом као маскирани. Долазимо у цркву или стајемо пред иконе са свешћу да стојимо пред Богом и размишљамо: Шта Бог очекује од нас? Какво расположење? Какав положај тела? Шта Он жели од нас? И покушавамо да се прилагодимо томе… Али, баш ово не треба да радимо, зато што Бог може да спаси сваког грешника – реалног, правог и истинског, али Он ништа не може да учини са оним „свецем“ или лицемерним богомољцем којег ми заправо представљамо. Ово је веома битно зато што је, пре него што приступимо молитви, врло важно да постанемо свесни са чим смо дошли Богу. Понекад после напорног дана осећам тако очајнички умор у сваком делу тела да ме све боли, или ми после умног рада речи постају мутне, врло тешко их изговарам. Зашто да не станем пред Бога и не кажем: „Господе, сада сам изнемогао целим телом, читав мој ум је сада загађен празним и многим, премногим речима, сада ћу са Тобом бити ћутећи…

Бити неко време са Богом ћутећи је исто толико драгоцено као и са веома драгим човеком. Вероватно сви знате како то бива: сретне се човек са пријатељем, један другом повере новости, мисли и осећања, а затим постепено разговор почне да јењава и долази тренутак када два друга могу да седе ћутке у дубоком, дубоком општењу, у радости што су заједно… Ево шта треба тражити. Када ти се тело умори, када глава више није у стању да производи нове речи тако је лако стати пред Бога или клекнути на колена, или, чак, једноставно сести и рећи: „Господе, сада смо заједно. Како је то дивно!“. Чини ми се да сам већ помињао једног западног свеца који је био парохијски свештеник у Француској. Често је у његовој сеоској цркви седео један старац ћутећи, није пребирао бројанице, усне му се нису мицале. Једном приликом свештеник му рече: „Кажи, деко, шта радиш овде сатима? Не видим да се молиш…“ А овај га погледа сјајним погледом и рече: „Гледам Њега, Он – мене, и тако нам је добро заједно!“ Ето то је стварно истинско и предивно општење са Богом.

Већ сам говорио о томе како можемо да учинимо да молитва постане поштена и истинита, о томе како нам понекад да би се то остварило смета наша жеља да

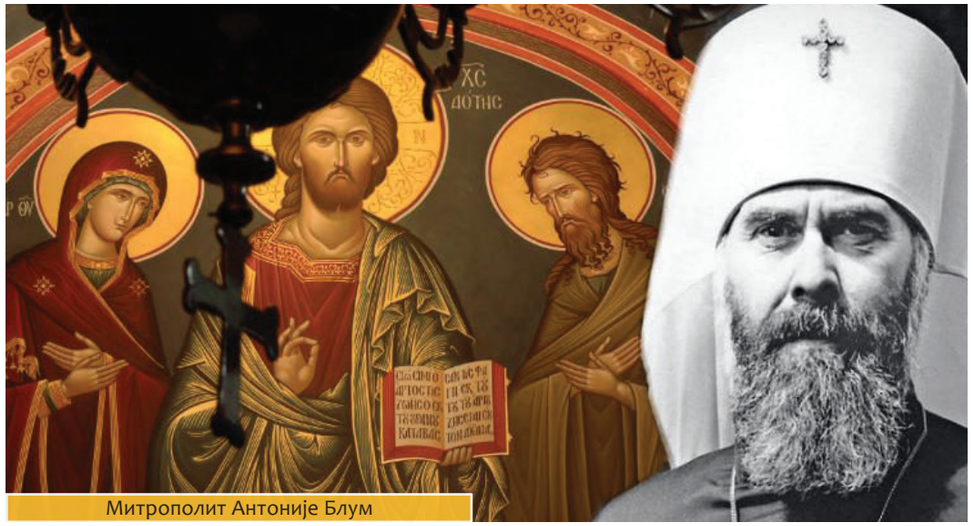

Митрополит Антоније Блум

пред Богом изгледамо онако како мислимо да Он наводно жели да нас види. У ствари Он жели да нас види онаквима какви ми јесмо и томе треба да тежимо. Међутим, постоји и друга тешкоћа. Повремено нам, када желимо да се молимо, разни немири и бриге сметају да се одвојимо од себе и од земље и да се обратимо Богу. Често се дешава да се човек бори, да се труди да из своје свести искључи све оно што га највише брине, и то је грешка, зато што се брига која се зарила дубоко у срце тешко избацује из њега. Међутим, постоји веома једноставан начин да се истовремено општи са Богом и ове бриге чувају у себи: једноставно треба да их поделимо са Богом. Јер, било би потпуно нечовечно да одбацим мисао да ми је мајка на самрти, да ми је друг у опасности, да треба да учиним нешто на општу корист и окренем се од свега тога да бих био са Богом. Када ти срце обузму брига и немир стани пред Бога и кажи: „Господе, брине ме ово или оно: мајка ми је болесна, друг ми је у опасности, сам сам у тешком стању…“ Или, пак: „Душа ми се радује, толико сам срећан, све је тако дивно да не знам како да се одвојим од ових осећања и усредсредим само на то да смо Ти и ја – лицем у лице, да смо сада заједно. Али, желео бих да Ти кажем све о својим страховима, о својој несрећи, о својој срећи, желим да поделим то са Тобом као што се дели са другом…“ И уколико човек, притом, зна да Бог заиста јесте Љубав и да зато више брине због човекових брига него што то може сам човек, онда он ово може и да учини.

Зато стани пред Бога и све Му испричај, без много речи, не брбљајући, него онако како се може рећи најближем и најдражем другу: понекад уздржано, понекад са сузама, понекад са радошћу, са ликовањем душе – све испричај. И испоставиће се да си, када све ово учиниш, био у општењу са Богом, али да си био у истинитом и искреном општењу. И тада ово општење може да дође до Твог срца, тада одједном можеш да откријеш

да ти је Бог заиста пријатељ, да не само да се кајеш пред Њим због нечег лошег што си учинио, него да можеш да поделиш са Њим све – читав свој живот: или радујући се, или патећи, или ликујући, али да све, баш све можеш са Њим да поделиш. Једино што се са Њим не може поделити јесте равнодушност.

Св. Серафим Саровски је једном свом сабеседнику говорио: На силу ништа добро нећеш учинити, а од радости се може учинити све живо. Дакле, један од услова живе молитве јесте осећање истинске радости. Радост настаје из захвалности. Ми не умемо да будемо захвални. Наравно, бивамо захвални када се деси нешто изванредно или када човек учини за нас нешто што нас дубоко дирне, али не примећујемо безброј дивних ствари које нам се дешавају, и због тога, уместо да се радујемо све време – можда ситницама, али на животворан начин – ми чекамо некакве велике догађаје који би нам дали повод за радост: да нађемо девојку, да се оженимо, да добијемо повишицу, неки успех… А када бисмо само могли да будемо пажљиви и да обратимо довољно пажње на оно чега је пун наш живот како бисмо могли да будемо захвални готово за све!“

У Јеванђељу по Матеју постоји место на којем Спаситељ говори: „Блажени ништи духом, јер њихово је Царство Небеско…“ У чему је радост да човек буде сиромашан? У чему се састоји то сиромаштво? „Ништи“ је онај ко нема ништа своје. То не значи да он баш ништа нема, али нема ништа своје, јер све осећа као дар Божији: храна, кров, ципеле, кошуља, добра реч – све ово он треба да добије. И ако о себи помисли: „Ја постојим. Нисам сам себе створио, нисам сам себе извео из небића, али сам жив, живот као

вода са извора ври у мени без обзира на то што сам већ стар човек. Имам разум, осећања, мисли, знања, имам пријатеље, имам посао. Око мене је прозрачни ваздух, сунце сија, и све ово би се могло наставити у недоглед… И ништа од тога не зависи од мене, а уједно све то је моје и ја стварно припадам свету у којем је све дар – дар Божији или људски дар, плод људске доброте, бриге или чуда које је првобитно даровано Богом“.

Ако се човек стално сећа свега овога, ако то доживљава дубински и снажно, онда у сваком дану, чак, и у најтежем и најнапорнијем, може да сабере много цветова радости са поља свог живота…

Дакле, овоме треба усрдно да се учимо, зато што ако се човек не научи да у најмањем проналази величину љубави и величину чудесности, онда никада неће моћи да разговара са Богом као са пријатељем. Бог нам тада може бити и Господар, и Учитељ, и Наставник, Он нам, чак, може бити и наш Спаситељ, али Пријатељ са Којим ћемо разговарати нежно и радосно – Он то, у том случају, не може да нам буде. И управо је због тога толико важно да научимо да будемо благодарни за сваку ситницу, за све оно што нам се дешава у нашем животу, за оно што смо сами учинили или достигли, јер ми не можемо увек да достигнемо или учинимо оно што би требало.

● Извод из књиге:
Антоније Блум, *Научимо се молитви*

О ЦРКВИ КАО ЖИВОТУ У ДУХУ СВЕТОМ

Свето богослужење и свештено човекољубље

● *ВУК ЈОВАНОВИЋ*

Наслов овог текста жели да збуни, да читаоца помало провоцира. Јер, уз синтагму *свето богослужење*, на коју смо сасвим навикли, стоји и *свештено доброчинство*. А ретко где се може чути да се доброчинство назива *свештеним*. Тај придев увек указује на богослужење, тј. на деловање Духа Светог. И заиста, можемо се запитати у каквој је вези наше појединачно добро дело са Духом Светим, који *освештава* ‘нас и ове Часне дарове’, по речима литургијске молитве? А ипак, зар није сам Господ Исус Христос потврдио да су две највеће заповести оне о љубави према Богу и према ближњима, и тиме их суштински спојио, учинио нераздвојним? Има ли у тој здружености двеју заповести и нечега вишег од потребе да се буде *и* побожан *и* добар?

Архимандрит Нектарије, црква Светог Марка

Промислимо о унутрашњем односу те две основне димензије хришћанског живљења, о богослужењу и доброчинству. Оне у извесном смислу одговарају двострукости нашег начина постојања. С једне стране, наш идентитет зависи од нашег односа с Богом. С друге, пак, од нашег односа с другим људима. Прво се најдиректније успоставља кроз молитвени живот, чији је врхунац литургијска

заједница – Свето Причешће. Друго, рекли бисмо, обликује се кроз читав низ догађаја, одлука, поступака, у којима се граде људске заједнице, од породице надаље. Тако смо истовремено некима деца, другима комшије, трећима колеге, а на крају, већини људи смо странци. Но, и ти односи, у ствари, достижу пуноћу у Светој Литургији: „Љубимо једни друге, да бисмо једнодушно исповедали Оца и Сина и Светога Духа...“. Тај позив не оставља места сумњи: за Цркву важи једна истина, да није могуће сусрести се с Богом, волети Бога, без љубави према људима. Свим људима. И обратно, човека можемо да волимо христолико тек онда, ако је за нас Бог – отац. Баш као што је за Христа. Зато се и називамо хришћанима – народом Христовим. Поистовећујући се с Њим, ми ступамо у Његову богочовечанску двострукост. С Њим бивајући, налазимо се у простору где наш лични идентитет зависи од нашег односа према Богу и према онима који су око нас: деца Божија и браћа и сестре. Тако живећи, ми смо Црква – Тело Христово, у коме су божанска и људска природа сједињене *несливено и нераздељиво*, према речима Халкидонског ороса.

Упркос очигледном труду око спајања богослужења и доброчинства, нама хришћанима пречесто ове делатности Тела Христовог остају раздељене. Колико пута смо, стојећи на светом богослужењу, помислили на доброчинство? И да ли помислимо на Христа и Његову Литургију у ситуацијама кад дајемо или примамо туђе милосрђе? Ако смо макар и површно обратили пажњу на литургијске прозбе, није нам могло промаћи с каквом пажњом се Црква моли Богу за оне који су у различитим невољама: у нашој Божанственој Литургији своје место

Братство цркве Светог Марка у Београду

имају путници, болесници, утамничени, мучени ратом, упокојени у нади у васкрсње. За њих се без изузетка молимо, сваки пут када се састајемо на Евхаристију. Такође, на врхунцу савршавања Свете тајне, предстојатељ у име целе Цркве изговара: „Твоје од Твојих, Теби приносећи због свега и за све, Теби певамо, Тебе благосиљамо...“, показујући да је Црква Богу принела Часне Дарове зарад сваког Божијег створења.

Сама структура хришћанског богослужења верно следује речима самог Господа Христа: „Кад год једном од ових малих учинисте, мени учинисте.“ Требало би да свој однос с Христом потврдимо чинећи ближњима дела милосрђа. Да на Његов благодатни дар одговоримо одговарајућим уздарјем. А још је старозаветни пророк опомињао: „Милост хоћу, а не жртвоприношење!“ Није то речено као поклич против богослужења, већ као опомена да не одвојимо службу Богу од служења Божијим створењима. За данашњег човека, чини ми се да би одговарајуће речи опомене биле: „Чувајте се да не буде да је Црква само наличје Црвеног Крста!“ Па да једноставно обавља неку своју култну друштвену улогу, тзв. религијску функцију, остављајући другим организацијама да се брину о осталим димензијама нашег постојања.

Исказано речима богословља: сусретање с Богом потврђујемо тиме што се кроз тај сусрет преображава наш сусрет са сваким човеком. Ако то не чинимо, ако не сагледавамо у другима лик Христов, ми поништавамо деловање Светог Духа, који је *Дух заједнице* (упоредите литургијски образац:“ *Благодат Господа нашега Исуса Христа,* и љубав Бога Оца, и заједница Светога *Духа да буде са свима вама!*“). Ако презиремо потребите, оне којима је потребна помоћ, ми се одричемо Христовог начина постојања. Тако поступајући ми и само Свето Причешће чинимо нестварним, ми га својом слободном вољом умртвљујемо.

После сједињавања са Христом, ми сваког човека с којим ступимо у контакт треба да сагледавамо као христоликог. Имајмо на уму – препознавање, сагледавање иконе Божије у сваком човеку – управо то је дар Божији, то је најдиректније деловање Духа Светога у нама. Благодатни дар виђења Христа у другоме. Тајна христолике љубави према ближњима управо у тим тренуцима постаје покретач друкчијег односа међу људима. Једнако као што Бог Отац шаље Свог Духа ‘на нас и на ове Часне Дарове’, чинећи нас заједничарима Тела Христовог, тако истим Духом исти наш небески Отац чини да можемо изрећи: „Ава! Оче!“. А тим ускликом, истовремено, сви нам људи постају браћа и сестре.

Исти Дух врши литургијско сједињење верних с Христом и у нама распламсава љубав према ближњима. Па ипак, већина нас по изласку из цркве не понесе у срцу и уму ту сједињујућу двострукост. А тиме заиста умањујемо стварност тајанственог сједињења, које се управо десило! Причестивши се, не осећамо да је потребно другима *послужити*, иако би то било природно деловање, управо по примеру самог Господа. Зар није Он сам својом љубављу свима *служио*: перући апостолима ноге за трпезом, хранећи гладне у пустињи, поучавајући, тешећи, исцељујући, и на крају – полажући свој живот *за живот света*? На Христовој личности стоји и наше достојанство, наш позив и наша одговорност.

Речима једног драгог брата и колеге вероучитеља: „У Цркви нема каријере, имамо једино *службу*, или злоупотребу *службе*.“ Учешће у богослужбеном живљењу Цркве *обавезује* нас на то да и ми живимо црквено, служећи. А свако црквено служење истовремено је служба Богу и служба људима. Нека би овај текст послужио као мали подсетник на то како велику, дивну и одговорну службу хришћани имају – ваља нам премрежити космос љубављу, којом нас сам Бог напаја на свакој Његовој трпези, и коју ми потом треба да сведочимо при сваком сусрету с другима. Тада ћемо заиста и ми, попут светих апостола, бити *рибари душа*, ближњи ближњима, с којима делимо радост свих Божијих благослова, изобилних у Његовој Цркви.

ЦРКВА, МЕСТО ОБОЖЕЊА ЧОВЕКА

Све у Цркви води ка обожењу; Света Литургија, Тајне, Служење, харизма Јеванђеља и пост

НАСТАВАК

• *Архимандрит ГЕОРГИЈЕ КАПСАНИС*
игуман манастира Григоријата на Светој Гори

Тема о циљу нашег живота веома је озбиљна, јер се односи на најважније питање за човека: из ког разлога се налазимо на земљи. Ако човек правилно постави ову тему, ако нађе свој прави циљ, тада то може да учини и у свему – у свакодневним питањима свог живота, као што су односи са другим људима, студије, занимање, брак, добијање и васпитавање деце. Ако пак, не постави правилно ову важну тему, тада ће бити неуспешан и на сваком плану свог животу. Јер какав смисао могу да имају сви планови, ако на концу људски живот нема смисла?

Већ од првог поглавља Светог Писма, свештени писац нам објављује смисао нашег живота – да Бог створи човека „по кони и по подобију“ Своме. Уверавамо се дакле, у велику љубав коју има Тројични Бог према човеку. Не жели га просто као једно биће са неким врлинама, неким даровима, неким предностима у

односу на осталу твар, већ га жели као бога по благодати.

Споља се човек показује напросто као једна биолошка егзистенција као што су и друга жива бића – животиње.

Свакако јесте животиња, али *животиња*... по Божијем промислу обожена како карактеристично говори Св. Григорије Богослов (Реч на Богојављање, PG 36, 324, 13). Човек је једино биће које се разликује од читаве творевине, једини који може да постане бог. „По икони“ – означава дар коју је Бог дао само људима, одвојено од свих створења Његових, тако да човек представља икону Божију. Ова благодат је: разумно мишљење, савест, владање собом тј. слобода, моћ стварања, љубав и жудња према савршенству и према Богу, лична самосвест. И све друго што чини човека изнад је свих осталих створених живих бића и зато он јесте човек и личност. Што год сачињава човека јесте његов дар „по икони“.

Имајући ово „по икони“, човек је позван да стекне и оно „по подобију“ – обожење. Творац, Бог по природи, позива човека да постане бог по благодати. Даде дакле, Бог дарове човеку да буде „по икони“ да би постигао много више,

ЦИЉ ЧОВЕКА У ОДНОСУ СА СТВОРИТЕЉЕМ ТРЕБА ДА БУДЕ ОБОЖЕЊЕ. ДА ЧОВЕК ЗАЈЕДНИЧАРИ СА БОГОМ, И ТО НЕ НА ЈЕДАН СПОЉАШЊИ НАЧИН, ВЕЋ ОНТОЛОШКИ, СТВАРНО.

да достигне сличност са Богом и Саздатељем својим, да има, не спољашњу, моралну, заједницу са Њима, већ једно личносно јединство са Творцем својим.

Можда је одвећ храбро да већ сада говоримо и размишљамо, како је циљ живота нашег да постанемо богови по благодати. Ипак, ни Свето Писмо ни Оци Цркве нису то од нас утајили.

Већ од првог поглавља Светог Писма, свештени писац нам објављује смисао нашег живота – да Бог створи човека „по икони и по подобију“ Своме

На жалост, постоји незнање људи који су изван Цркве, али и многих који су у Цркви. Зато сматрају да је циљ нашег живота, у најбољем случају, напросто једно морално побољшање – да будемо бољи људи. Међутим, према Јеванђељу, према Предању Цркве и према Светим Оцима, то нам тако није предано. Није довољно да човек само постане бољи него што јесте – моралнији, правденији, уздржанији, пажљивији. Све ово људи треба да буду, али то није главни и коначни циљ, ради којег је Саздатељ и Творац наш саздао човека. Који је тај циљ? Обожење. Да човек заједничари са Богом, и то не на један спољашњи и емоционални начин, већ онтолошки, стварно.

Тако је високо православна антропологија поставила човека. Ако упоредимо антропологије свих философских, социолошких или психолошких система са православном антропологијом, врло ћемо се лако уверити колико су сиромашни, колико не одговарају великој жудњи човека за нечим много узвишенијим и истинитијим у његовом животу.

Човеку стога „беше наређено да буде бог“, створен је да постане бог. А ако не нађе пут обожењу, осећа изнутра једну празнину, осећа да нешто не иде како треба. Не радује се, чак и ако покуша да прикрије празнину другим активностима. Може да се умртви, да начини један бљештави свет, који је међутим

Архимандрит Георгије Капсанис

истовремено сиромашан, мали, ограничен, и да се окружи, да се затвори унутар њега. Може да организује тако свој живот, да скоро уопште не мирује, сам са собом. Може буком, тензијом, телевизијом, радијом, сталним информацијама – било чиме, да покуша, као помоћу наркотика, да заборави, да не размишља, да се не узнемирава, да се не чуди што не иде добро, да је скренуо са свог циља.

И тако, савремени напаћени човек не назали спокоја док не нађе оно друго, оно више, што заиста постоји у нашем животу, оно заиста дивно и стваралачко. Може ли човек да се сједини са Богом? Може ли да заједничари са Њим? Може ли да постане бог по благодати?

● Извор, одломак из књиге:
Обожење као циљ човековог живота
Превео са грчког: *Александар Ђаковац*

ШТА ЈЕ ТО ВЕРА

Христос, као Бог јављен у телу људском, као истинити Бог, али и истинити човек, показује све наведене пројаве вере, као наду и поуздање у Бога Оца

НАСТАВАК

● *Ђакон др АЛЕКСАНДАР МИЛОЈКОВ*

ВЕРА ЦАРА ДАВИДА

Цар Давид једна је од најзначајнијих личности у Старом завету. За њега се везују чувени псалми, као песме-молитве које је надахнути цар спевао Богу. Међу псалмима посебно је познат 51. псалам, који представља Давидову покајничку молитву. Тај псалам је присутан како у личним молитвеним правилима хришћана, тако и у богослужењу Цркве. Настао је као израз Давидовог кајања пред Богом, након што је учинио грех – прељубу са Витсавејом, женом свог војсковође Урије Хетејина (2. Сам. 11-12). Желећи да лепу Витсавеју узме себи за жену, а не могавши да то по закону учини јер је она била удата, цар је наместио да Урија Хетејин погине у једној бици. Након тога је оженио Витсавеју:

А кад прође жалост, посла Давид и узе је у кућу своју, и она му поста жена, и роди му сина. Али не беше по вољи Господу што учини Давид (2. Сам. 11, 27).

Свети цар Давид

Бог шаље пророка Натана, који прича цару једну метафоричну причу (2. Сам. 12, 1-7). *Тада рече Давид Натану: сагрешиих Господу. А Натан рече Давиду: и Господ је опростио грех твој, нећеш умрети* (2. Сам. 12, 13).

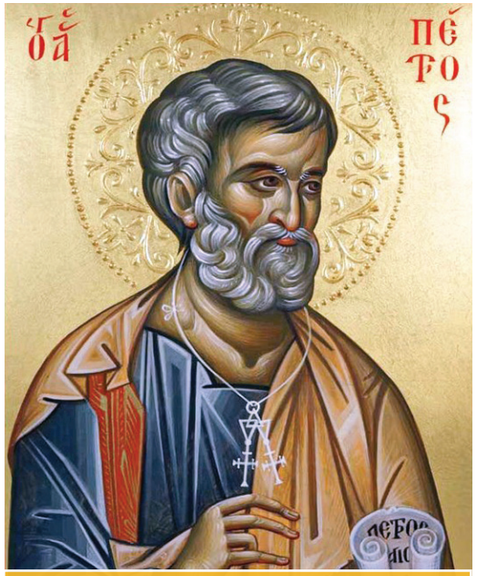
Свети апостол Петар

Давидов грех је заиста био велики. Он је учинио не само прељубу већ је био одговоран и за погибију свог верног војсковође Урија. Цар се, након приче пророка Натана, каје. Његово кајање је вера да му може бити опроштено. Та вера је уздање у Божју милост, којом и почиње чувени 51. псалам:

Смилуј се на ме, Боже, по милости својој, и по великој доброти својој очисти безакоње моје. Опери ме добро од безакоња мога, и од греха мога очисти ме. Јер ја знам преступе своје и грех је мој једнако преда мном (Пс. 51, 1-3).

Том вером, као уздањем у Божју милост – вером која види излаз и не да места очајању, Давид стиже до Божјег опроштаја. Бог опрашта Давиду његов грех, буквално склања га (грчки глагол *paravivazo* који је употребљен у 2. Сам. 12, 13 буквално значи склонити, однети), да више не буде пред Давидом као баласт који га вуче у пропаст.

ВЕРА АПОСТОЛА ПЕТРА

Пример вере као покајања и уздања у Бога налази се и у Новом завету, код апостола Петра. Апостол Петар својим искуством на најбољи начин показује како вера као нада и у уздање у Бога, помаже у разликовању покајања од очајања.

Двојица Христових ученика су се огрешила о свог учитеља. Први је био Јуда, који га је издао за тридесет сребрника (Мт. 26, 14-16). Други је био Петар, који га се три пута одрекао, из страха да и сам не доживи Христово страдање (Мт. 26, 69-74). Оба ученика су увидела свој грех. Петар се, након трећег одрицања, сетио Христових речи:

И опомену се Петар речи Исусове што му је рекао: Док петао не запева, три пута ћеш ме се одрећи. И отишавши напоље, плакаше горко (Мт. 26, 75).

Јуда је након суђења Христу у синедриону, пред Христовим судијама рекао: *Сагреших што издадох крв невину* (Мт. 27, 4).

До тог момента искуства Јуде и Петра су идентична: један грех и други грех; затим, једно увиђање да грех постоји и друго увиђање да грех постоји. Али, одавде се Петар и Јуда раздвајају. Петрове сузе су сузе вере, сузе уздања у Божју милост и опроштај. Петар се каје. Јуда, иако увиђа грех, не види излаз, јер је изгубио веру. Јуда пада у очајање.

Покајање је, дакле, вера да постоји излаз. Тај излаз је излазак пред лице другог, Бога или ближњег, о којег се покајник огрешио. Вера као излаз је уздање у другог, у Бога и ближњег, да ће опростити и да покајника неће одбацити. Вера је надање да су љубав и милост другог пред

којег се у покајању излази, пред Бога и пред ближњег, већи од терета кривице који покајник носи у својој души.

Таква вера је Петру вратила достојанство апостола (Јн. 21, 14-17), а одсуство те вере је Јуду одвело у очај и безизлаз и навело га да подигне руку на себе (Мт. 27, 5).

ХРИСТОС – ОВАПЛОЋЕЊЕ УЗДАЊА У БОГА ОЦА

Христос, као Бог јављен у телу људском, као истинити Бог, али и истинити човек, показује све наведене пројаве вере, као наду и поуздање у Бога Оца. Будући да није имао греха на себи, није ни имао потребу за покајањем. Али, Христос јесте пројавио оно на чему покајање треба да стоји – веру, као наду и уздање у Бога Оца. Будући заиста човек, показао је људској природи својствен страх од страдања и смрти. Али, тај страх је пребродио, остајући веран Очевој вољи, управо кроз уздање у Бога Оца. У Гетсиманском врту, непосредно пред своје хапшење, уздањем у Оца борио се са тим природним људским страхом:

И отишавши мало, паде на лице своје молећи се и говорећи: Оче мој, ако је могуће нека ме мимоиђе чаша ова; али опет не како ја хоћу, него како ти! (Мт. 26, 39).

Вера, као уздање у Бога Оца, мора бити и истрајност тог уздања, непоколебљивост. Страх људски траје, али Христово уздање у Бога Оца не престаје:

Опет и други пут отиде и помоли се говорећи: Оче мој, ако не може да ме мимоиђе чаша ова да је не пијем, нека буде воља твоја (Мт. 26, 42).

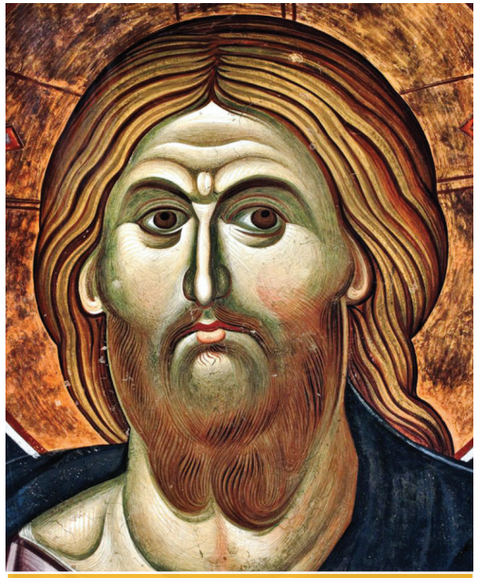
Господ Исус Христос Сведржитељ

И на Крсту, при самом сусрету са смрћу, Христос осећа тај страшни људски сусрет са крајем:

А око деветога часа, повика Исус из свега гласа говорећи: Боже мој, Боже мој, зашто си ме оставио? (Мт. 27, 46).

Ипак, његово уздање у Оца не престаје. Зато његов крај није крај, већ предавање животу – предавање Оцу:

И повикавши Исус из свега гласа рече: Оче, у руке твоје предајем дух свој. И рекавши ово издахну (Лк. 24, 46).

У свим својим пројавама вера за свој основ има Васкрсење Христово. Јер, *ако Христос није устао, онда је празна проповед наша, па празна и вера наша.* (1. Кор. 15, 14)

Христово Васкрсење је живот којем се они који верују надају и у који се уздају. Васкрсење даје смисао опраштању, оно спаја Бога љубави са Богом правде. Бог је опростио Давиду, али шта је са пострадалим Уријом? Бог је опростио

Петру, али шта је са пострадалим Христом? Шта је са онима који су страдали због греха других људи? Ако Бог показује љубав према њима, праштајући им, шта ће са онима који су због њих пострадали? Може ли се Божја љубав према човеку који греши помирити са љубављу према оном који је због тог греха страдао? Могу ли се срести љубав и истина, опроштај и правда? Могу, али једино ако живот има коначну реч. Зато је Васкрсење темељ свих пројава хришћанске вере, како то надахнути Псалмопојац и каже:

Милост и истина срешће се, правда и мир пољубиће се. Истина ће никнути из земље и правда ће с неба погледати (Пс. 85, 10-11).

Васкрсење, победа живота над смрћу, омогућује покајнику Давиду да се сретне са живим Уријом Хетејином и да га загрли. Васкрсли Христос омогућује и покајаном Петру да поново љуби Онога којег се у његовој смрти и страдању одрекао.

> Вера као поверење јесте надање и стрпљиво чекање да се коцкице сложе, живот и истина у њему су као мозаик који се полако слаже

Вера као поверење јесте надање и стрпљиво чекање да се коцкице сложе. Живот и истина у њему су као мозаик који се полако слаже. Тек када се тај мозаик сложи, слика смисла постаје видљива. Људско искуство живљења, као искуство садашњости, искуство тренутка, јесте тај мали каменчић у великом мозаику који се зове живот. Ти тренуци могу бити

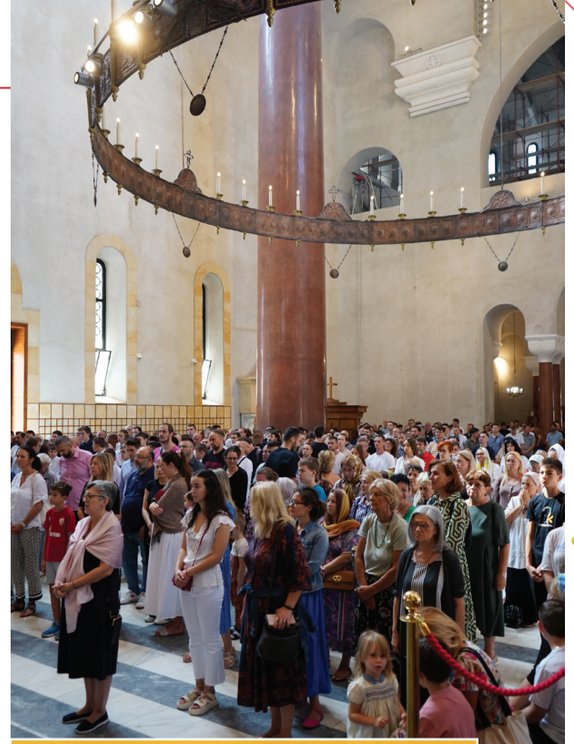

Цркве Светог Марка у Београду

радосни и тужни, пријатни и непријатни. Оно што не би требало чинити јесте да човек свом животном тренутку суди самим тим тренутком. То је оно чувено људско – сад или никад. Ово поготово важи за тренутке живота који су напети, пуни неизвесности и непријатности. Не треба живот заробити тим тренутком и судити му њиме. Не треба ни очајавати због таквог тренутка. Треба бити храбар и наставити даље – допустити животу да настави да слаже каменчиће свог мозаика. Та храброст се назива вером. Уколико таква вера постоји, неретко и један црни и ружни каменчић, којег би човек најрадије бацио, постаје вредан детаљ једног прелепог лика на мозаику. Тај предивни лик ће се на крају и видети, као плата за веру.

ЦРКВА И ПОРОДИЦА

Читава историја спасења јесте истовремено историја породице

• *Протонамесник БРАНИСЛАВ БОРОТА*

Најчешћа дефиниција породице јесте да је породица основна ћелија друштва и та дефиниција је важећа без обзира о ком се друштву или државном уређењу говори. Разуме се, кроз историју су се смењивала различита уређења, као и различити погледи на брак, породицу и на то како она треба да изгледа, али сама породица никада није доведена у питање, она је неизоставни део сваког друштва. Када говоримо о Цркви и породици, треба имати на уму да сваки члан Цркве јесте држављанин земље у којој је рођен и део народа који у њој живи, али, истовремено, хришћани су део и једног другог народа – народа Божијег, Новог Израиља. Оваплоћени Бог постаје један од нас и својом жртвом прави Нови Савез Бога и човека, због чега Бога називамо Оцем, живот будућег века својом правом отаџбином. Управо наш савез са Богом у крви Његовог Сина јесте позив на светост, позив да наш живот, укључујући и породични живот, преобразимо Христом и учинимо га достојним хришћанског звања.

Хришћанско учење о браку и породици има као свој примарни извор сведочанства о Христовим речима и делима у јеванђељима, као и сведочанства и учења апостола. У јеванђељима видимо да је прво чудо које Господ Исус Христос чини било на свадби у Кани Галилејској, када је претворио воду у вино и најавио своју богочовечанску делатност. За нас као хришћане свадба у Кани Галилејској

није само један од догађаја из Христовог живота, већ има далеко дубљи и свеобухватнији смисао. Својим присуством на свадби, Христос је благословио брачну заједницу.

Током првих векова није постојао посебан обред венчања, већ су они који су желели да ступе у брак добијали на Литургији благослов свештеника за ступање у брак, читава Црква би то својим присуством потврђивала, а затим би као печат уследило заједничко причешће њихово венчање постајало догађај Цркве, признање о стварању нове породице пред Богом. Када је уведен посебан обред венчања, он је у великој мери уобличен према крштењу, јер младенци изражавају своју веру и љубав према Богу. Венчавају се „славом и чашћу“ како би постали деца Божија и Његови сведоци пред светом.

Једино уз потпуно поштовање других личности је могуће изграђивати хришћанску породицу. Идентитет свих чланова хришћанске породице је изграђен кроз Христа, због чега породица и јесте „Црква у малом“. Како Црква у великоме, тако и црква у маломе, увек је црква Христом, увек је црква тиме што је Он њена глава, а она – Његово тело. Свака личност на посебан начин утиче на целу породицу, као што и остали у породици утичу на њу. Као што и чланови Цркве чине један организам, али су ипак различите личности, тако је и у породици свака личност посебна, али породица заједно чини један организам.

Циљ је да читава породица буде „мала Црква“, али да би се то остварило сваки члан треба да живи по Божијој вољи, јер се на такав начин, кроз целомудреност свих њених чланова, она пројављује као већ присутно и живо Царство Небеско.

Читава историја спасења јесте истовремено историја породице. Стари Завет је велики значај придавао породици, јер је она била основни предуслов да се испуни Божије обећања о доласку Месије, али и Нови Завет почиње породицом и рађањем Сина Божијег као Сина Човечијег, Новог Адама. Христовом искупитељском жртвом, васкрсењем и силаском Духа настаје Црква као нова породица деце Божије.

Управо ово окупљање деце Божије да би постали једно тело, Црква Божија, чини почетак сваког хришћанског поимања Цркве и хришћанског породичног живота. Од рођења сваког појединца долази до постепеног увођења у Цркву, најпре крштењем, а затим кроз учествовање у свим другим Тајнама. Породица за увођење у Цркву има кључну улогу, јер оставља темељ на коме се може касније надограђивати свака доброта и исправно поступање. Управо због тога породица и јесте „мала Црква“, јер служи као припрема за евхаристијску заједницу. Ово је темељна чињеница за хришћане без обзира на време у којем живе. Искуство хришћанске породице није ништа друго до сведочење Христа својим животом и односом према ближњима, јер, ако нисмо у стању да волимо ближње које видимо, како ћемо волети Бога кога не видимо.

ПОСЕТА МАНАСТИРУ МАНАСИЈА

Поклоничко путовање и молитва над моштима Св. деспота Стефана Лазаревића

• МИРЈАНА МИХАИЛОВИЋ

Након јутарње литургије у цркви Св. Марка, поклоничка група, на челу са старешином цркве, архимандридом о. Нектаријем, полако се кретала београдским улицама, ка ауто путу у правцу према Нишу, склањајући се од саобраћајне гужве, вреве, журбе, свега онога што чини део живота једног града, а са чим се и поред негодовања, становници града, лако и неосетно саживе.

Након двочасовне вожње, изронивши из равних, плодних предела Поморавља избили смо пред кулу древног града, опасану венцем зелених пашњака високих пропланака, по којима се раштркало стадо оваца. У подножју остаје река Ресава. Човек не може, да не помисли каква лепота природе и изобиља, хармонија човека и природе, на шта указује већ први поглед на кулу, понос на сведока наше историје. Историје која сведочи о високом нивоу културе, знања, познавања градитељских, стратешких, одбрамбених вештина, моћи једне државе и снажног лика једног владара, Св. деспота Стефана Лазаревића који се спрема за одбрану земље и народа од многобројнијег непријатеља, чије је надирање и освајачке тежње све ближе и извесније. Владара који је овај народ изнедрио, православни народ

Свети деспот Стефан Лазаревић

кога нападају, освајају протерују, присиљавају на покрштавање, а он ипак опстаје у својој вери на свом грумену земље.

Кула, као у недрима штити и чува средњевековну грађевину Манастир Манасију. Врата од куле су широм отворена сваком посетиоцу, путнику намернику, а у нашем случају, пред нашу групу, изашао је сам игуман манастира, о. Павле, да нас дочека својим топлим пријатељским осмехом и љубазним речима. Корачамо за њим и он нас уводи у цркву Свете Тројице, која према свом просторном склопу и архитектонским решењима спада међу најлепше цркве моравског стила. Одмах наилазимо на аутентичан под у припрати датира из времена првобитне градње манастира и који је делимично сачуван. Под је направљен од белог, зеленог и црвеног камена, са стилом и укусом.

Иако је тешко оштећен живопис, сачувани су поједини његови делови, а најбоље је очувана фреска Св. деспота Стефана Лазаревића на којој деспот Стефан у владарским одорама са владарским инсигнијама, држи у једној руци повељу, а у другој модел манастира.

Према казивању Игумана манастира о. Павла, иконе су рађене, између осталог и у византијско плавој боји, а у то време је за кило византијско плаве боје требало дати кило злата. На многим иконама је такође уграђивано злато и бисери, које су освајачи стругали са зидова. За поклонике, је ипак најважнији део цркве место где су похрањене мошти Св. деспота Стефана Лазаревића, који је својим животом сведочио Господа Исуса Христа, а један од олтара у цркви Св. Марка је посвећен Св. деспоту Стефану, отуда ваљда и снажан осећај, блискости, захвалности и поноса на државника који је део наше историје, нашег трајања и наше вере у истинитога Бога Оца, Сина и Светога Духа.

Бочно наспрам цркве налази се трпезарија која има правоугаону основу и представља најбоље очувану грађевину, односно остатке зидина грађевине. Била је дугачка 32 и широка 16,8 метара и састојала се од две етаже и могла је да прими од 250 до 300 особа. У просторијама је организована ресавска преписивачка школа, како би се сачувао писани траг о вери и историји једнога народа. Поред трпезарије постојало је још грађевинских објеката о чему сведоче остаци порушених зидова у унутрашњости куле. Цео комплекс је опасан великим зидовима који су служили за одбрану и састојало се од 11 кула међу којима се истицала донжон кула односно кула Деспота. Поред тога на кули су биле распоређене 136 машикуле које су служиле за одбрану од непријатељских напада, просипањем врелог уља, камења и свега што је могло да послужи у сврху одбране. Око куле су били опасани дупли зидови, тако да је постојао сакривени пут око куле.

Након обиласка манастирског комплекса, на дрвеном платоу, уздигнутом изнад нивоа дворишта, са погледом на лепо неговане леје манастирских цветова у хладу борова, послужени смо кафом и пићем, а нешто касније смо и обедовали претежно производима са манастирске економије. Све време нашег боравка игуман нам је беседио, упознавајући нас са чињеницама везаним за манастирски комплекс, али је причао о својим доживљајима и искуству од доласка у манастир, о првој вечери, кад је остао сам опасан зидинама, док је падала густа измаглица, о својим дилемама, које је успео да разреши тек у јутарњим часовима кад је стао пред кивот и директно се

Манастир Манасија, 15. век

обратио Св. деспоту Стефану да му помогне да разреши дилему, након тога могао је да оде у кревет и мирно и спокојно заспи.

Такође нам је испричао, необично искуство, када је приликом обретења моштију на трпезаријском столу, умивао мошти и постављао их са још двојицом монаха у нови кивот, помислио је како нема никог ко би могао да одговарајућим молитвеним појањем прати то што они раде и убрзо за тим је чуо појање хора. Није се усудио ништа да каже, остао је збуњен, док монах преко пута њега није питао: „Да ли чујете појање хора“, тада је потврдио да и он чује. Монах који је поставио питање, пошао је сам у цркву да види има ли кога и чим је отворио врата појање је престало, он је тек промолио главу и брзо затворио врата и кад се вратио саопштио да нема никога. Чим су врата затворена појање се поново чуло.

Испричао је још једно необично искуство, када је као монах био у манастиру Тумане, на једној од служби у којој је помињан Св. Јаков који тада још није био канонизован. Помислио је тада, зашто су га уврстили у службу, кад Св. Синод још није донео одлуку о канонизацији. Тог тренутка је почело нешто страшно да га гуши, пао је на под и брзо замолио Св. Јакова, да му опрости и тек се тада ослободио притиска и могао да настави да дише. Право је богатство једног народа имати монаштво које чува праве вредности нашега друштва и читавог човечанства у смислу да је оно што се не види, што је у човеку, што га уздиже, што му омогућава да много више зна и може, што у суштини представља дијалектику која приближава човека Богу, то је право богатство за сваког човека.

На жалост, наше очи упијају садржаје ТВ екрана, друштвених мрежа, филмова страсти и насиља, упрте су у начин живота до скора богатих земља где су највеће вредности, материјалне природе, задовољавање разних слабости, које извитоперују човекову личност, претварају у ствар, у материју, а може другачије да буде. Требало би од наших светаца, од познавања наше историје, народа који истрајава у правој вери, да се учимо оном што може да нам омогући да градимо свет љубави и да будемо узор другим народима, да они следе нас, а не ми њих. Наша снага није ни у територији коју имамо, нити у наоружању, у броју становника, наша снага је снага духа, истрајности у истини и правди, са којом побеђујемо сва искушења која нас прате у нашем земном животу.

АРХИЕПИСКОПИЈА БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКА
ЦРКВА СВЕТОГ АПОСТОЛА И ЕВАНЂЕЛИСТЕ МАРКА

Поштовани парохијани,

Прилог за уређење и осликавање цркве
можете уплатити на текући рачун:
број: 205-60789-81 у Комерцијалној банци,
са назнаком: за храм Св. ап. и ев. Марка,
или лично на адресу храма:
Булевар краља Александра 17 у Београду.

Братство цркве Светог апостола
и еванђелисте Марка